

فرزانه بی نشان

زندگی نامه، اشعار و اسناد

آقا شیخ محمد رضا مغزی در فولی

بسم نام، تصحیح و مقدمه

محمد حسین حکمت فر

ناشر

انتشارات دارالمؤمنین

- سرشناسه : حکمت‌فر، محمدحسین، ۱۳۳۲ -
- عنوان و نام پدیدآور : فرزانه بی‌نشان : زندگی‌نامه، اشعار و اسناد آقا‌شیخ محمد‌رضا معزی دزفولی / به اهتمام، تصحیح و مقدمه محمدحسین حکمت‌فر.
- مشخصات نشر : دزفول: انتشارات دار المومنین، ۱۳۹۶.
- مشخصات ظاهری : [۸۹] ص.: مصور، نمونه.
- شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۶۱-۴۰-۳
- وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
- موضوع : معزی دزفولی، محمد‌رضا، ۱۲۳۵ - ۱۳۱۲.
- موضوع : مجتهدان و علما -- ایران -- دزفول -- سرگذشت‌نامه
- موضوع : 'Ulama -- Iran -- Dezful - Biography':
- موضوع : شعر فارسی -- قرن ۱۳
- موضوع : Persian poetry -- ۱۹th century
- رده‌بندی کنگره : BP/۵۵/۳م/۶۴ح ۸ ۱۳۹۶
- رده‌بندی دیوینی : ۲۹۷/۹۹۸
- شماره کتابشناسی ملی : ۴۷۵۹۹۴۹

فرزانه بی نشان

زندگی نامه ، اشعار و اسناد آقا شیخ محمد رضا معزی دزفولی

به اهتمام : محمد حسین حکمت فر

ناشر : انتشارات دارالمومنین

طراح رایانه ای : محمد پورنعمت

طبع روش جلد : حسین امیری

شمارگان : ۸۰۰ جلد

نوبت چاپ : اول

تاریخ انتشار : ۱۳۸۷

چاپخانه :

قیمت : ۲۰۰۰۰ تومان

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۶۱-۴۰-۳

(کلیه حقوق برای انتشارات دارالمومنین محفوظ است)

نشانی ناشر : دزفول - خیابان حریت بین ایثار و مفتوح پلاک ۱۴

کد پستی : ۶۴۶۱۶۵۷۷۴۴ همراه : ۰۶۱۶۱۴۱۸۰۴۹

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱

تصاویر

۸

تصویر ساگردان

۲۰

مقدمه

۲۹

اشعار (قصاید)

۴۱

تصویر اسناد خطی

www.ketab.ir

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

فقیه (الرحمن الرحیم)، شیخ الفقهاء آقا حاج محمد رضا معزی دزفولی فرزند شیخ محمد حجازی، فرزند شیخ محسن در سال ۱۲۷۳ هجری قمری پایه عرصه وجود نهاد. ایام صباوت و تحصیلات ابتدایی را در شهر نجف گذراند. در جوانی به دزفول مراجعت و مقدمات دانش و درس حوزوی را نزد اعمام خود آقا شیخ محمد طاهر و آقا شیخ محمد حسن فرا گرفت. نقل است آقا شیخ محمد رضا برای تحصیل علوم مختلف دینی در سطح عالی به نجف اشرف مشرف شدند، پس از بازگشت اظهار داشت چیزی بر من دریغ نماند. اضافه نشد که خود حاکی از احاطه کامل او بر سطوح عالی علوم حوزوی است (از قول یکی از شاگردان برجسته ی ایشان).

از همان دوران نوجوانی آثار بلوغ فکری و نبوغ علمی در او محسوس و در کثرت هوش وحدت فهم و قوت ذكاء و نیروی کم

نظیر حافظه بین اقران و امثالش مشخص و ممتاز بود. نقل است یکی از سیاسیون انگلیس از دو موضوع بی نظیر در دزفول تعریف کرده، یکی آب رودخانه دز و دیگری هوش سرشار و ذکاوت آیت اله آقا شیخ محمد رضا معزی.

وی از پر فروغ ترین عالمان اهل تقوا و خلوص و ایمان و از جهره های تابناک روحانیت روشن ضمیر بود او روشنفکری متدین و مجتهد، نزر گوار و انسانی با فضل و دانش و دارای مکارم اخلاقی و مقامات روحانی بود. در جامعیت علوم و فضیلت دینداری و حد اعلای تقوی و زهد و تقوی در عهد خود کم نظیر بود. معظم له در سادگی و صفای روح و بر اعتنایی به امور دنیوی گویی فرشته ای بود که از عرش به فرش نازل آمد بود. گویی از برای مردم این سامان ذات مبارکش آیه ی رحمت و سرچشمه ی هدایت بود او نیک می دانست که دانش، مرد را از پستی و فروودین به منزلت برترین می رساند و عزیز ترین مردم گرداند. این نوری با ارباب کمال مهر می ورزید و دانشمندان و اهل فضل و معرفت را به صاحب خود می خواند و به هر یک احسان و اکرامی شایان می کرد. در حوزه اندیشه سیاسی اسلام از نخبگان عالم سیاست بود. او مردی روشن اندیش و پرهیزگار با اندوخته های فکری اصیل و ارزش های معنوی عمیق بود و پیش از آن که دانش وسیع او آدمی را مجذوب نماید، وسع مشرب و منش متعالی اش انسان را به تحسین و امی داشت. یکی

از امتیازات برجسته آن مجتهد عالیقدر، اعتقاد و احترام عامه‌ی مردم نسبت به ایشان بود که نصیب کمتر عالمی شده است. هنوز هم محله و منطقه سکونت ایشان در دزفول پس از ده‌ها سال با افتخار به نام ایشان معروف است. او یار و پناه محرومان و ملجاء خواص و عوام و مقتدر جماهیر انام بود، رتق و فتق مهمات مردم منوط و مربوط به حسن توجه او بود زیرا اصحاب حاجات از اطراف و اکناف روی به درگاهش می‌آوردند و آقا شیخ محمد رضا برای ارشاد عوام عقد مجالس نصایح و مراعظ می‌ساخت و به حال همه طوایف می‌پرداخت و رعایت حال یتیمان را توصیه می‌نمود.

آقا شیخ محمدرضا دیربش بر فنون نظم‌قادر و بر انواع سخن ماهر بود. کلامش بی نظیر و اشعارش دایر است، دو قصیده منظوم بدیعش در مدح مولانا علی ابن ابیطالب علیه سلام نمونه‌ای از تسلط او بر قواعد شعری و تبخّر او بر استحکام مانی است.

آقا شیخ محمدرضا همواره مردم را به کارهای خیر و امور عام‌المنفعه در محل تشویق و تحریض می‌کرد و خود نیز به عمران و آبادانی اهتمام و علاقه‌وافر داشت. تأسیس حوزه علمیه آیت الله معزی، بنای مسجد کجیافان نزدیک پل قدیم، مسجد پیرزنگی در محله مسجد، کاروانسرای واقع در جنوب غربی بازار قدیم، احداث حمام کرناسیان و عمران و آبادی در شوش دانیال از باقیات و الصالحات ایشان است او ماهی یک بار به زیارت حضرت دانیال

نبی (ع) مشرف و چند روزی در آن شهر توقف و نماز جماعت را برگزار می کرد.

بزرگان بسیاری شاگرد او بوده و ره جویان کثیری توسط جنابش راه یافته و تشنگان فراوانی به دست وی از چشمه سار علم سیراب شده اند. خوشبختانه یاران ارج گذار و مقام شناس آن بزرگ مرد، در مقام شاگردی محضر ایشان را درک کرده و انواع علوم را از محضر فضل بخش او آموخته و اندوخته اند که عبارتند از: علامه معنیق آیت الله آقا شیخ میرزا محمدعلی معزی (ره)، آیت الله آقا میرزا جلال الدین مری (ره)، آیت الله آقا سید عبدالسلام آل طیب (ره)، آیت الله آقا سید محمد حسن آل طیب (ره)، آیت الله حاج سید اسدالله نبوی (ره)، آیت الله آقا شیخ محمد کاظم شیخ شوشتری (ره)، علامه محقق آیت الله حاج شیخ محمد تقی شیخ شوشتری (ره) و آیت الله حاج سید احمد خوانساری (ره).

حضرت حجت الاسلام و المسلمین حاج آقا سید احمد غفاری فرمودند: در معیت حضرت آیت الله آقا شیخ محمد کاظم بیگدلی نجفی (ره) سفری به قم رفتیم. در بیعت حضرت آیت الله آقا سید شهاب الدین مرعشی نجفی (ره) بودیم که معظم له فرمودند: هنگامی که آقا شیخ محمدرضا معزی عازم زیارت مشهد مقدس بودند مدت شش ماه در شهر قم اقامت نمودند، در این مدت بنده به اتفاق حضرت امام خمینی (ره) و آیت الله سید محمدرضا گلپایگانی (ره) از

محضر این عالم گرانمایه که در جامعیت علوم و فضیلت دینداری و رعایت دقایق اخلاقی از اکابر علما به شمار می رفت توشه ها از خرمن فیض و دانش آن بزرگ مرد بر گرفتیم.

جمعی از بزرگان و شخصیت های والایی در وصف وی سخن گفته اند و مقام شامخ او را آشکار ساخته اند و با موشکافی و دقت، خدمات علمی و مقام حکمی آن عالم متقی را بیان کرده اند. استاد فرهیخته آقا حاج محمدرضا ظاهرزاده فرمودند: یکی از شاگردان برجسته آقا شیخ محمدرضا بنام حضرت آیت الله آقا سید اسدالله نبوی دزفوری که خود مجتهد و مرجع دینی بوده درباره استادش گفته است: ((از بعضی علما که گمان شائبه ی اشتباه درباره آنان نمی رفت باز در ورطه ی غم قافله انظار افتاده بودند، اما در تمام مدت التزام و تلمذ، حتی ترک اولی هم از استادم آقا شیخ محمدرضا ندیدم)).

حضرت آیت الله حاج سید اسدالله نبوی (ع) فرمودند: ((متجاوز از بیست سال در خدمت استادم آقا شیخ محمدرضا بودم و در این مدت از ایشان هیچ گونه عمل مکروهی ندیدم)).

فاضل ارجمند آقای مهندس سید عبدالعزیز نبوی فرزند حضرت آیت الله آقا سید اسدالله نبوی از قول والد مکرم خود نقل فرمودند: ((در معیت استادم آقا شیخ محمدرضا معزی به زیارت دانیال نبی (ع) رفته بودیم در اواخر جنگ جهانی اول بود که مهاجرت

یهودیان به فلسطین آغاز شده بود بعضی از علما قصد اعلام جهاد داشتند لکن منتظر نظر آقا شیخ محمدرضا بودند عده ای از متنفذین استان خوزستان و استان های مجاور خدمت آقا شیخ محمدرضا آمده و درخواست اعلام جهاد بر علیه انگلیس را داشتند شیخ محمدرضا دستور داد چادری جداگانه نصب و در روز چندین ساعت مشغول مطالعه و بحث و بررسی با او شدند که در چه شرایطی اعلام جهاد می شود آیا ما امروز در آن شرایط قرار داریم یا خیر. مذاکرات چنان بر طول کشید تا این که حضرات خسته شدند و شوش را ترک کردند بعد از رفتن آنان شیخ محمدرضا شرح جامعی از جنگ و موقعیت رزمی نیروهای آلمان و عثمانی با نیروی متخاصم انگلیس داد و فرمود: عنقریب در آلمان عثمانی شکست می خورند و نیروهای انگلیس وارد متصرفات عثمانی می شوند و به دلیل وجود نفت در خوزستان دنبال بهانه ای برای تصرف آن می شوند و آرزو می کنند که چند تیر به سوی آنان شلیک شود حتی تلفاتی هم نیز بدهند که مجوزی برای حمله به خوزستان و تصرف آن نیست باشند و این حضرات را خود انگلیسی ها فرستاده بودند. و با این خبر خردمندانه آقا شیخ محمدرضا خطر بزرگی از سر خوزستان رفع شد.))

مرحوم حاج ابوالقاسم خلیفک برای نگارنده نقل کرد: ((آن هنگام که حضرت آیت الله آقا سید محمدعلی نجفی دزفولی (ره) از دار فانی به سرای باقی شتافت و رخت اقامت از دارالملک فنا به روضه

جنت المأوا برد (۱۳۰۶ ه. ش) آیت الله آقا شیخ محمدرضا معزی دزفولی فرمودند: نگذارید این نفس پاک، متبرک و مقدس از اندرون شهر خارج شود. دستور داد جهت برکت و تبرک و رفع بلا در داخل شهر دفن گردد بدین منظور در حاشیه مسجد بازار (مقید) قبری درآوردند که لحد آن خارج از مسجد منتهی می شد. او را در آن مکان خاک سپردند که اکنون محل توسل مردم و زیارتگاه اهل دل است.

مسافرت های ایشان یکی زیارت بیت الله الحرام است که از راه شام انجام گرفتند و در این سفر با حاج سید محسن عاملی (نزیل دمشق) ملاقات نمود. سفر دیگری از راه شیراز به مشهد مقدس داشت، در اواخر عمر به خاطر ضعف مزاج و کسالت در تنفسش و بیماری آسم بویژه در فصل گرما چندین نوبت به شهر بروجرد مسافرت نمود، نقل است هنگام ورود آقا شیخ محمدرضا به بروجرد حضرت آیت الله العظمی بروجردی (ره) برای دیدن ایشان در بروجرد را تعطیل می کرد.

آثار علمی و قلمی آقا شیخ محمدرضا عبارتند از:

- ۱- حاشیه بر رسائل شیخ مرتضی انصاری
- ۲- حاشیه بسیار مفصل بر مکاسب شیخ مرتضی انصاری

۳- کتاب جهدالمقل در چند جلد مشتمل بر مسائل متفرقه در

ابواب فقه از طهارت تا دیات

۴- کتاب عربی بنام کلمه التقوی در فقه و احکام

۵- رساله فارسی در فقه

آخر الامر این آیت خاندان و رایست سامان در ماه جمادی

الثانی سال ۱۳۵۲ هجری قمری در آخرین سفر خود به شهر بروجرد

دعوت حق را لبیک و در قرب مزار فیض آثار شاهزاده ابوالحسن (ع)

به - لوتکه جاوید آرمد.

نرم به ذکر است که در تدوین کتاب از مساعدت سروران و

اساتید معزز و منکم برخوردار بوده که ضمن ابراز سپاسگزاری از این

گرامی ارجمندان.

۱- فاضل گرامی آقا سید محمد علی رضوی زاده

۲- سرکار خانم استاد پروین معری از نوادگان آقا شیخ محمدرضا

۳- پژوهشگر ارجمند آقای حسین سیرابان

توفیق ایشان را در اقدام و انجام این گونه خدمات علمی و ادبی از

درگاه خداوند سبحان مسئلت دارم.

الحمد لله اولاً و آخراً

محمد حسین حکمت فر

۱۳۹۶/۳/۲۴